

la terminació *-AIL* coincidia amb l'estat de *-ACL-* i *-ALI-* per aquell temps. D'altra banda sembla haver-hi hagut suma i convergència amb un mot diferent, *gassa/gansa* com ja vaig exposar en el *DCEC* (*GAZA*). *Gassa* és una espècie de llaç o nus que es fa en un cap de corda, més resistent segons els pescadors, que la que ells anomenen *baga* (St. Pol, 1930).

No dubtem que és mot antic en la llengua, encara que en tinguem poca documentació anterior al Voc. nàutic d'Amades i Roig (*BDC*, 1924; XII, 39; XIV, 32, 86), car deu ser el que llegeixo en un document barceloní de 1390: «--- *gasses* obs de les correges ---» (Ca. Candi, *MiscHiCat.* II, 220) i es mostra d'ús arrelat tant a la Costa de Llevant, com a l'empordanesa i a la valenciana (*MiscFabra*, 332); tampoc no en té gaire ni antiga a les llengües veïnes: a Itàlia la dada més antiga és la del venec. *gassa* el 1715 (Jal, 402a); genov. i monferrino *gassa* «cappio», *gassetta* «occhiello», piem. *gassa* «nodo, nastro annodato» (que no pot venir de *legassa*, com vol Att. Levi), piem. i Canavese *angassa* «cappio» (*AGI* XIV, 281), del qual jo no separaria l'homònim registrat per MLWagner en logudorès (*DESdo.*, s. v. *bangadzu*), i *gazza* en diccs. nàutics del S. XIX.

Neogrec *γασέτρα* «bottoniera» (dicc. Somavera, 25 a. 1709), *γάσα* «oeil de cordage» (*AGI* XIX, 166); i, sens dubte manllevat del català, va passar a l'àrab marroquí *gāssa* amb reveladora *g* oclusiva a Rabat: Brunot), i d'allí ha arribat fins al turc (*kasa*, Kahane); en castellà apareix com a *gassa* en un ms. nàutic del segle XVII, i avui, amb ortografia *gaza*, es registra a les Antilles, Mèxic i Múrcia, on fins i tot s'ha estès a bagues fora de l'ús naval. Cf. encara Krüger, *VKR* VIII, 297. Deriv. *engassar* 'lligar l'un amb l'altre els cordills de dos palançons quan, calat el primer, van a calar l'altre' (St. Pol, 1927); *desengassar* 'deslligar-los abans de començar la llevada del segon' (id.); *engassar* 'enllaçar-se, aiguabarrejar-se' «aquells torrents van *engassant* amb aquells barrancs», Baronia de Rialb, 1956).

Però en oc. mod. és *ganso* f. «cordonnet en forme d'anneau», «boucle d'une corde servant à recevoir un noeud», «rabal, cordage de vergue ---» (*TdF*): és a dir justament els sentits del nostre *gassa*; i potser des de la llengua d'oc va passar al fr. *ganse* «lacet, cordonnet d'or, d'argent, qui sert à faire des attaches, des boutonnières», «premier enroulement d'un cordage qu'on noue», documentat des de 1611 (*FEW* IV, 50).

Com que ns pot passar normalment a ss en llengua d'oc (*pensar* > *pressar*) una de les hipòtesis possibles és que el *gassa* internacional resulti pertot d'un antic manlleu occità; 1 si bé també podria ser a la inversa, i oc. *ganso* resultar de la forma *gassa* per ultracorreció provocada per la influència de *guinsalb*; i llavors també podem admetre que en català la influència entre els dos mots hagués operat en sentit oposat canviant en a la i de WINTSAIL. L'etimologia de *gassa/ganso* la discuteixo detingudament en el *DCEC*. No en surt un resultat definitiu: les idees més defensables, si bé insegures, són que vingui de la variant *engazar* del cast.

ENGARZAR (*DCEC*) o que resulti d'una variant en l'evolució fonètica i semàntica de l'ètimon de *GANXO*; la forma de Manacor *gatxa* 'fil que enllaça l'art de bou', lligaria amb aquesta idea, com a variant mossàrab; la idea que actués el cat. *cassanell* 'travesser del cap on s'ha fet una gassa', variant de *cassanella* (gal cassānos 'roure') és possible en el sentit d'haver influït sobre la forma del mot. Altres suggeriments recollits o fets en l'article del *DCEC* (*GAZA*) em semblen ara definitivament descartats (en primer lloc el *γαμψός* 'corbat' del grecòman Wartburg).

DERIV.: *Gassar*, *-ssat*, tort. (*BDC* III, 49). *Gassejar* tort. (*BDC* III, 92), per les moltes abraçades. + *Gasset*; + *gassetó* (*BDC* XIV, 32). *Gassica* 'murri, maula' (Sta. ColF.), com si diguéssim 'petit llaç que està parat'. *Engassar*. *Gansallar*; *gansallador*; *gansalló* (tort., *DAG.*). *Gansillar* pall. 'panteixar' (Àreu), no crec que vingui d'ací (*BDC* XXIII, 293), sinó d'una formació diminutiva de *cansar*, si bé amb la *g-* provocada per *gansa*. *Gansa* 'boca badada' [princ. S. XIX, *DAG.*], sembla ser una metàfora amb la idea de 'llaç que tenim parat per engolir'; d'on també *gansa* 'trampa' i *gansolla* [-òlɔ, Montblanc 1967], amb la terminació d'*embrolla*, *estrajolla* etc. *Gansut*.

Ganso, *gansa*, 'lent', d'on després 'cautelós', és un castellanisme inadmissible, per comparació amb el pas poc àgil i cautelós de l'oca, cast. *ganso* (de 'cautelosa', el barceloní infantil ha tret una *gansa* per una ventositat silenciosa), tort. *gansumba*. I no és menys inadmissible *gansoner* alteració de *cançoner* (*CANT*); amb aquesta *g-* el mot ha entrat en el llenguatge baix, i no hi fa res que l'apadrinés Jaume Collell, l'eixerit poetastre pseudo-amic i explotador de Verdager (article de *La Veu de M.*, en el *DAG.*), i que a conseqüència d'això vagin imposar la certs correctors de català (introduïda bàrbarament per un d'aquests en les O. C. de NOLLER I, 131; IV, 31), car la primera ed. porta *cançoner*, *-nera*, i el distingit prosador s'hauria escrit d'usar aquesta vil i acastellanada variant. *Ganseria* (Cosme Vidal, *Aladern*, espill de mal llenguatge, *DBal.*), *gansejar*, no menys grossers.

Gansola (*DAG.* «el cuiró o sola que posen com una pantalla a la cara del peu dels esclops», PnaVic i a tota l'Alta Cat., des de l'Emp. al Conflent i el Pallars; *AlcM* i Krüger, *VKR* VIII, 297); dubto del bon fonament de la pron. *ganzola*, d'Amades, *BDC* XIX, 147; també Alt Arieja *gansfio* o *gunsfio* «über das Vorderteil de Holzschuhes gespannte Leder» (*Fahtholz*, W. u. W. *Hoch-Ariège*, 134); Vall d'Aran *kansóla* (1930), *k-* potser deguda a contaminació de *calçat*; è gascó *gansòu*, *-òle* (Palay); almenys pel vessant pirinenc N. el mot i la cosa s'estenen fins al País Basc: *gantzol* o *ganzol* en els tres dialectes basco-francesos «bride, morceau de cuir qu'on met sur les sabots», que abasta fins a les valls alt-navarreses d'Esterribat i Baztan (Azkue).

Les aparences són d'un mot del mateix grup que *ga(n)sa*, *guinsalb*, *gansalla* (amb deglutinació de *-a* article basc), amb el sentit com sempre de 'baga que recobreix alguna cosa'. Però potser la realitat és que